

DISSERTATIO
DE

Πμ
552

THEE.

Quam
Gratiosæ Facultatis Medicæ

Consensu,
IN ILLUSTRIVIADRINA
PRÆSIDE

DN. BERNHARDO ALBINO,
PHILOSOPH. ET MEDICINÆ DOCTORE,
hujusq; PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO,
ac FACULTATIS MEDICÆ
p. t. DECANO,

PATRONO, FAUTORE AC PRÆCEPTORE
SVO ÆTATEM COLENDO.

Ad DIEM XI. JULII ANNI MDC LXXXIV.
Horis locoq; solitis

Publico Examine exhibebit
A. & R.

JOHANNES MELCHIOR Genge/
Francof. Marchicus.

Francofurti ad Oderam,
Typis CHRISTOPHORI ZEITLERI.

Cec Sinensium. S. Tria Japonica.

Jodum Wichmann sc. Hamb.

Dec. 2. 1791. 2. 1791. 2. 1791. 2.

qu
vi
in
re
sp
ut
ex
ra
nu
sc
fu
le
in
st
ut

I. N. J.

Multiformis animalium partus intuitu, varie foeminis cujusque generis mares aut vi aut voluptate miscente, vulgatum Græciæ, Aphricam semper aliquid novi afferre, suum fecit Roma; Si quid enim priori ævo incognitum in devictâ provinciâ fuisset, tanquam rem spectatissimam novo invento unâ Romam afferri, quo splendidior foret triumphi pompa, compertum est. Horrida speluncis exigebat monstra triumphantium fastus, ut quod miraretur haberet Roma, Populoque exhiberent, quas devicerint gentes; & hi omnes erant quos inde capiebant fructus; unde Aurelianus Cæsarem talia statim privatis donasse, ne fiscum annonis gravaret, legimus. Clariores longè fuere Vespasianus & Pompejus Magnus, quorum ille primus Romæ Balsamum arborem, hic Ebenum in triumpho Mithridatico ostenderunt, Plinio teste, quorum novitatem cum gratiâ commendabat utilitas. Periére jamdudum cum dominatu Romæ

DISSERTATIO

4
 triumphi triumphantiumque fastus, & fidem vix
 invenit, cum plerumque triduum, nonnunquam
 dies integros & totas noctes in apparatu pompæ
 tributos legimus, sola enim si excipias nomina re-
 stat omnino nihil. Solidiores longè sunt, quos de
 toto Orbe moderna Europa agit triumphos, quos
 utile ad vitam commodum, inæstimabilis ad sani-
 tatem necessitas, perennes esse jubent. Quò ma-
 gis Nuces moschatae cum floribus macis, Caryo-
 phylli, Zingiber, Piper, vel sanitatem nostram
 tuentur, vel gulæ blandiuntur, tantò magis vel
 devictas, vel in ordinem redactas, Bandanas,
 Moluccas, Bengalam, Malabar, Javam, Sandam,
 Cudam, terras gaudemus. Cum Moschus & Am-
 bra svave spirando recreant cor, de Boutan, Ben-
 gala & Pegu tacitè exultando triumphamus. Cum
 Bezoar domat febres, orientem cum occiden-
 te; cum Balsamum faucia demulcet vulnera, Pe-
 ru; cum fœdis succurrit ægri tudinibus Gvaja-
 cum, insulas Sanctorum Johannis & Dominici
 nobis supplicare lætamur. Certatim Camphoram
 Borneo, Aloen Zocotora, Santalum Timor &
 Malacca, Sassafras Virginia, Cassio fistulam Caribes
 nobis offerunt tributa dicam an munera. Quo-
 ties Tabacum fumando tædia temporis fallimus,
 toties id Brasiliæ debere meminimus, Cum Socco-
 ladam

DE THEE

ladam forbillamus, Hispaniæ novæ recordamur,
 deq; iis ceu totidem spoliis nobis gratulamur. Ege-
 rit Roma ab Urbe condita ad Vespasianum via
 gintisupra trecentos triumphos, plures ex Samnia
 tibus triumphos penè quàm annos notet Livius,
 quis illos Europæ semper augustæ, semper trium-
 phantis, æqviparabit? Tot meritò rerum æstima-
 mus pretia, & vix tamen pro merito, universæ mi-
 hi placent, placent singulæ. Quam igitur Dis-
 sertationi Academicæ destinarem dubius hæsi, in-
 ter velle & nolle anceps fui quid agerem, commo-
 de tandem subiit Theam in ore esse omnium, atq;
 præ reliquis omnibus quasi apricari, cum eam uni-
 versa forbillet Europa. Post tot Homeros qui-
 dem iliada scripturus videbor, sed & quandoque
 anser interstrepit olores. Igitur eam, quæ hæcte-
 nus magnam gratiam saccharo acceptum tulit, sa-
 le conditurus, quid ferant humeri periclitabor.

THESIS I.

Mittuntur ex Oriente lagenæ contortuplicatis
 refertæ foliis quæ à Chinesibus Thee, Japonen-
 sibus verò T'chia appellantur, ut historiæ Sini-
 ticæ scriptores produnt. Coctione ex iisdem
 parant Cia, potum temperatâ quâdam amari-
 tudine palato gratum, de cuius antiquitate, quod in ve-
 tustis Sinarum codicibus illius hieroglyphicus non reperit-
 atur character, ut ut dubitet Nic. Trigaut. de Regn. Chin.

DISSERTATIO.

6
cap. 3. ejus tamen tanta est celebritas in iis oris, ut eâ hos-
 pites amicos visuri invitentur iterum iterumque, convi-
 viorum solennia id Cia forbillando inchoentur, magnates,
 ut ut in coeteris parcissimæ sint supellectilis, in superbo in-
 strumentorum famulorumque apparatu immensè luxu-
 rient, ut illa aliquot aureorum millibus redempta intimis
 solummodo ostendant amicis. Salubritati hoc adscribunt
 æstimium. Ultimæ senectutis amor, quam huic potuî
 acceptam ferunt forbillatores, illam Europæ innotescere
 fecit, ubi variam experta sortem, dubia fortuna passim
 conflictata, jam caput extulit, jam proscripta gemuit, ni-
 mio laudis vel vituperii studio. Qui primi a pportarunt
 encomiis contenti accuratiori superfedere inquisitioni, quo-
 rum incuriam curiosa botanicorum industria doluit, du-
 bia an herbarum, an fruticum, an suffruticum accensenda
 generi. Radicibus fibrosis ac in minimas particulas disper-
 sis, foliis oblongis, acuminatis, in ambitu crenatis, herbam ait
 N. Tulpius *Obs. Med. l. 4. c. 59.* significantius loquitur Jac.
 Bontius de medicina Indorum *l. 2. de Cons. Valetud. dial. 6.* qui
 & herbulam dicit, & bellidis seu consolidæ minoris folia,
 referre addit. Fruticem dicit Trigautius *L. c.* Arbusculam
 verò Myrto simillimam Alexander Rhodius. In bivio stan-
 tes, quo se verterent nescii, verosimilibus tamen contenti
 esse debebant. Dubium id indubium reddidit Jac. Brey-
 nius *Cent. I. exot. Plantar. C. 52.* Quo cum hætenus nemo
 Thee descriptionem & Iconem dederit magis accuratam,
 nec liber ille in omnium versetur manibus, ægrè non feret
 Cl. Autor, si cum Icone descriptionem ex ipso mutuemus,
 dicit igitur. *Thee compluribus & densis ramis frutex est;
 Foliis obscure viridibus, per circuitum serratis, non tam Cha-
 meleagni, quam spirea Teophrasti, substantia & toto habitu
 aequalibus, saporis exsiccantis cum quadam amaritudine: Flo-
 res proferens (quantum ex pictura, & duobus at imperfectis ex*

Japo-

DE THEE.

Japonia transmisissis flosculis conjicere potui) Cisti fœmina & gossipii mediam faciem obtinentes, uberrimos, quinque foliolis albicantibus aut pallidis constantes, staminulis multis medium florem occupantibus. His demum succedunt fructus, dum adhuc vigent (ut ferunt) virides, resiccati autem cortice magis rugoso, exspadiceo fusco vestiti: in quibus non minus quam in Coccis orientalibus, mirabili varietate mutabilis ludit Vertumnus. Quidam enim peritus globosi instar dictorum coccorum, eâ etiam magnitudine, aut duplo penè aliquando sunt majores, semen tantum unicum continent: alii contra geminati, sive in duos loculos seu serotum caninum dispersiti: alii vero trigoni, formâ & magnitudine, à fructu Risino simili, Johannis Bauhini, non admodum ablucentes; hæc maturi ubi se aperiant, in tres; illi in duas, dehiscunt partes, quarum quælibet semen continet: quod vel orbicularis planè, ad Stiracis; vel quia minus splendet, ad fructum exoticum XV. à Jacobo Gareto acceptum, Clusii, propius accedens, vel in una parte sessilis, nonnunquam etiam triquetra est nucula, tenui putamine & levi, spadicei sive subrusi coloris, excepta basi (qua parte adhesit) albida, constans; quo nucleus subalbidus, pallidusve, ac valde (fortasse quod à Japonensibus, stimulante invidiâ, aqua decoctus, ne apud exteros quoque plantetur; vel vetustate corruptus, vel ante maturitatem lectus; vel in longinquo itinere, continuo ardore solis, nimium exsiccatus) rugosus, gustu primum dulci, postmodum amaro & nauseabundo, tandemque calido & valde exsiccante, cuticula tenui cinerea obductus, continetur. & postea: Icon, quam damus, maximam partem ad figuram Excellentissimi Domini Guilhelmi ten Rhynæ Medici, Botanici & Chymici Magni Imperatoris Japonie, manu artificiosissimâ ad vivum coloribus expressam, confecta; quam cum fructibus ILLUSTRISSIMO DOMINO HIERONYMO à BEVERNINGK ex Insulâ Decimâ Anno MDC LXXV. transmisit: Qui eandem mihi, curioso Lectori hic

DISSERTATIO

hic representandam, cum fructibus seminibusque multis, ex singulari favore, gratiosissime concessit.

THESIS II.

Miram videre liceat authorum Thee describentium discrepantiam, aliis concisâ brevitate peccantibus; defectus ex ingenio suppleantibus aliis; licet utriusque videri velint, vel autopsiæ, vel fide dignæ relationis prætextu severitati litare. Liceret & mihi ex tot voluminibus ad speciem concinnam ejus exhibere iconem, multæ lectionis famam aucupaturus, si magis ingeniosâ verisimilitudine, quàm simplici veritate mihi placerem. A quo cum longissimè absim, illam iisdem verbis, quibus Wilhelmus ten Rhyne, Magni Imperatoris Japoniæ quondam Medicus, jam verò Med. & Anat. Profess. Bataviæ, commentatur, exhibebo: *Semen Fruticis Thee circa mensem Februarium terra (ni nimio indurata gelu vel nive altius tecta sit) mandant Japonese sequenti methodo; In terrâ bonâ, dulci, non salsâ, neque limosâ neque arenosâ nimis, sed temperata, rotundam ad octo aut paulo minus pollicum latitudinem scrobem effodiunt, cui 40. à 50. seminales folliculos confertim injiciunt, exinde scrobem operientes, eandemque, inhorrescente brumâ, stramineis storeis tegentes. Hæc autem 40. à 50. seminalia capitula communiter in 6. 8. 10. à 14. quandoque plures, quandoque pauciores, frutices propullulant, quos natura suoq; ingenio relinquunt agricola, nullo secus cultura adhibito artificio, [hic enim de vulgari hujus fruticis plantatione sermo est] nisi quod plerique infelix lolium & inutiles herbas evellant circa stirpes; quæ quo in spissius glomeramen altioremque apicem (rarius tamen supra 4. à 5. pedes) exsurgunt, eo meliores judicantur, mollioribus utpote magis benignis foliis, quæ rarenter intra primum triennium decerpunt Japonese; decerpunt autem plerumque mense suo tertio, qui ordinario juxta nostrum Aprilem est, nonnunquam*

DE THEE.

nunquam ad usq̄ medium Maji procurrit, (differentia autem ratio ab intercalari anno, quovis triennio hic recurrente, tredecimq̄ mensibus indiscriminatim, ad institutum Pontif. Max. Dairi, merito provenit; ut alibi latius) quando matres cum suis infantibus & ancillis foliola hæc calathis colligunt: Hæc quippe frutices sub initium veris recentes ramulos novellaḡ, folia emittunt; illa autem novitia (subflafescente suo virore & parvitate à veteribus foliis facillime distingvenda) cum parum adoleverint sicca tempestate, quacunque diei hora, tum autem imprimis intensiore solis æstu, avellunt, avulsa circa vesperam portant domum, quandoq̄ve sibi eadem preparantes, quandoq̄ aliis, qui ea propter data opera eo concedunt, vendunt. Cõemptores autem illi singula folia fusa ex ferro patella sinica, nitida, candenti atq̄ve oblique collocata (ne manus comburant) injectant, eademq̄ve assiduo manibus convertunt, usquedum flacesserint, mundis tunc storeis papyrove imponenda ac perflanda flabello, ut frigescant, hinc in planis, ex arundine indica confectis, corbibus conteruntur, donec compacte crispentur: hinc iterum in purâ & modice candefacta patella, uti antea, manibus continuo versantur reversanturq̄, donec mediocriter induruerint: Exinde patella exempta flabroq̄, frigefacta folia in tertia & quarta patellis, per gradus minus calefactis, revolvunt, ut majorem siccitatem duritiemq̄, contrahant: Tandem ollis intrinsecè vitreatis bene clausa servant, & in urbes pagosve venalia transferunt: Postquam autem per sextiduum circiter ollis reserata fuere, easdem aperiunt, foliorumq̄ delectum, minora & teneriora à majoribus & durioribus separando, faciunt, ultimaque vice in quinta patella, securitatis ergo, siccant in annos tunc durabilia si accurate obturata teneantur. His examinibus veritate comprobatis sequentia supplemento inserviant. Enim vero non levis est cultura ac preparationis differentia; quem etenim agricola suo linqunt genio fruticem, solo eradicatedo Zizanio, ne suffocetur,

B

hung

hunc summa cura studioque colunt illi, qui ex professo pro Magnatibus ac opulentis quibusdam civibus T'chia accurant & legunt: Ita prope Miako Urbem locus est Ousi appellatus, totius Japonia in hoc opere princeps, ubi pro Imperatore, Regibus Majorumque gentium Dynastis T'chia colitur preparaturque: ubi excultissima terra concrediti frutices à nimia pluvia vel intenso ardore frigoreve, cæterisque aëris injuriis, ac pravis purgamentis, volatilibus reptilibusque insectis, studiose praeveniuntur, justo rigantur tempore, ac reliqua circumspècta cultura adminicula iisdem adhibentur: Ubi congrua tempestate scrupulosa foliorum fit electio; tenerrimi fruticum ramusculi primevis in apice foliis nudantur, quæ eapropter carissima potentioribus reservantur emptoribus; hæc autem à mediocribus, hæc iterum à majusculis, hornotinis tamen singulis, segregantur. Ruricola verò sine discrimine, quævis, horna nihilominus, folia mixtim colligunt, collecta soli exponunt, (antedicti in umbra siccant) manibus comprimunt, terunt, fricant, & in argillaceis patellis, si careant ferreis, supra relata methodo ac ordine super ignem torrent, donec exsiccata ac indurata crispentur. Hæc autem, nisi coemptoribus divenderint, (hi enim in varias species eadem dividunt) promiscue in aëneo cacabo aqua repleto, lento coqvunt igne, & sic toto die pro communi potu in foco suspensum servant; donec iteratis tinduris folia illa debilitata rejiciantur, ingestis protinus novis. Primates autem & locupletiores cives quidam nullum in re domestica opus majore diligentia, fastu, nitore atq; artificio (quippe in peculiarem jam pene artem illis conversa est T'chia dispensatio) curant, quam sui T'chia preparationem; Quandoquidem qui in cæteris parcissima sunt suppellectilis, copioso ac superbo instrumentorum famulorumque apparatu impensè, immo ad superstitionem usque, gestiunt. Instrumenta autem (quæ in Magnatum adibus ac spectatioribus quibusdam diversis ad pompam prostituuntur) sunt hæc; Ex electo ophitide

con-

conflata molâ (quali nostrates semen sinapi conterunt] quâ suum T'chia in tenuem pollinem commolunt: præterea fornacula, ex mixtô cum aliis metallis ære artificiose fusa, cui aqua plenam cucumam, ex eadem materiâ confectam, superponunt, ut semper præsto sit lymphæ fervens: Hinc exiguis cochlearibus (ex testudineo cornu aliove pretioso ligno vel etiam metallis fabricatis) viridem illum ac bene fragrantem pulverem T'chia valicibus suis (qui de formi formositate illis placent; quo enim magis distorti ac inæquales sunt, eo meliores censentur, ex vicinâ autem Corea in Japoniam deferuntur, qui cum propter loci distantiam, tum ob argillæ raritatem, magno constant, majore, si simul vetusti) infundunt, ac superfusa cum mundato hauristro infundibuloque aqua fervida pulverem hunc minutulis, ex arundine indica crenarum forma artificiose concisis, setis tamdiu quassant, donec in spumam potio illa elevetur. Porrò famulos nutriunt ditiores incolæ, alios qui T'chia decoquunt, alios qui calices amicis hospitibus deferunt, bene vestiti nitideque comiti; quod in Primorum Oeconomia peculiare munus est; ubi decoctor T'chia veluti Doctor Medicus gentilitio ritu, detonsa plane coma, à reliquis discernitur. Sinenses autem (quorum methodum nostrates sequuntur) ferventem in cupreo cacabo aquam siccis integrisque foliis Thee, singulari olla prius injectis superfundunt, tincturamque extrahunt, quam limpida aqua ad gratam amaritudinem temperatam calide sorbent, saccharumque ut plurimum una masticant, uti & nostrates, rarius autem Japonæ, tametsi γλυκύφιλοι: Hæc secunda vice repetita tinctura (minus tamen efficaci, cum præstantiores, seu volatiliores partes prima tinctura, maximam partem extractæ sint, vel in auras abierint] etiamnum valet, quâ absolutâ rejiciuntur ut plurimum folia, quæ mare vastum peragrantibus, addito sale oleo ac aceto, acetariorum vices, melioris defectu supplere possunt: Japonæ autem iisdem foliis rubentes

papulas ac cutanea sudamina curant, atque in tinctoria arte eadem
(vetusta licet) usurpant Mauri. Fruticis hujus natale solum va-
rium est in Japoniâ, uti in diariô meô ad metropolim Fedo speciatim
recensui; plurimus tamen in regione Fisien crescit: Humo gaudet ne-
que arenosa neque lutosa nimis, neq; declivi neq; acclivi nimis, aprica
& temperata planitie letior: Multis autem in locis inter ipsa
frumenta in pulvillorum liris (in pulvillos enim disspescunt agros suos
Japones, ut tanto commodius stercorare, ac inutile gramen decerpere
queant, tum ut stagnans, in liris aqua, frumenti radices vicissim blan-
diusq; alat) frutices Thee constos intuearis. De pretio certi nihil
determinari potest, incredibiliter enim variat; illud saltem in genere
verum est, pro foliorum magnitudine pretium augeri vel minui,
quantum namque magnitudine sursum decrescunt, tantum pretio
accrescunt, ut apposite animadvertit Excellentissimus Piso: Præ-
cipua quippe foliorum differentia est inter majuscula, borna ta-
men, minora ac minima, recentia ac vetusta, dura ac mollia.
Singulares autem sunt in Miako emporio mercatores, quorum jussu
ac sumptu pro Magnatibus folia hæc colliguntur ac eliguntur: Ubi
proprium habet Tchia mercatorem Imperator, alios habent reliqui
Reges & Dynastæ. Ab Exteris vero tantum exigunt furunculi Ja-
pones, quantum redimere valent: Tanta etenim est pretii discrepan-
tia, ut una libra hujus Tchia pluris nonnunquam veneat quàm cen-
tum libræ alterius: Namque sunt quedam folia dura, quæ non po-
tui, sed tinctorie arti serviunt. Foliorum vero bonitas in grata
fragrantia (proxime autem ad fœni recentis odorem, tantisper aro-
maticum, accedit) colore viridi (nam parum masticata frictaque ubi
fuerint, viror vividus emicare debet) sapore subamare dulci. Vi-
res autem has tribuunt decoctioni Thee Sinenses, quas ex eorum
scriptis excerptas translatasq; parum à me immutatas & ubi necesse
auctas parum, minime tanquam infallibiles, propino: Consulat ex-
perientie fidem lector, & si singulos effectus non comprobet, nunquam
saltem, modo crumena non doleat, frequentioris usus pœnitebit: San-
guinem igitur purificat, horrenda pellit insomnia, vapores à cerebro
arceat malignos, vertiginem, capitisq; dolorem (præsertim à crapulâ
ortum,] mitigat, hydropicis conducit, egregie enim diuretica est; ca-
pitis

pitis rheumata exsiccat, humorum acrimoniam corrigit, obstructions
 viscerum tollit, visum instaurat; quippe, quantum ego existimo, hæc
 decoctio Tchian primarium Japonibus est antidotum contra visus im-
 becillitatem ac oculorum vitia, illis frequentissima, ac ex assiduo ori-
 zæ calidæ & sui sacqvipotui, & usu (de quibus aliàs prolixius) ma-
 ximè contracta: adustos humores temperat, calidum emendat je-
 cur, induratum lenit lienem; somnum coercet, in iis præsertim qui
 rarius Thee bibunt: Cujus rationes explicat Consultissimus Tulpius
 [maximo Reipubl. nostræ & patriæ urbis ac eruditi orbis damno
 summoque meo luctu nuper fatis functus immortalis nominis senex]
 loco citando, à quò parum discrepat Cl. Piso in comment. ad Bon-
 tium. Corpora porro reddit vegeta, imprimis autem hebetiores à so-
 mno ac torpore sensus expergeficit: Cor exhilarat, timoremque pro-
 pulsat; intestinorum tormina ac flatus compescit, illosque qui ute-
 rum infestant, discutit; viscera viresque roborat, reminiscendi vim
 exsuscitat, ingenium acuit, bilem temperat; nephritidem tollit medi-
 camen hoc lithontripticum; ego saltem nunquam in Japonibus vel
 minimum Calculi, si ve renum si ve vesicæ, indicium reperi, sat sedulo
 licet inquisiverim; ac tandem dulces in amplexus vertit officium
 thori.

THES. III.

Venerandus senex Simonis Pauli commentario de ab-
 usu Tabaci & Herbæ Thee, plantæ hujus salubritatem
 edoctus, cum Europæ nostræ abunde prospectum, illamq;
 sibi sufficere cum Beverovicio atqve Bartholino judicaret,
 id dedit operam, ne nos ad Zythum damnati videamur,
 sed domi nasci, quod Chinesibus invidemus, Chamæle-
 agnum nostratem ipsissimum Cha Tartarorum, aut Thee
 Chinesium, imo esse verum Thee Europæum, & cum
 in arvis nostris pullulet, cujus causa tot subimus pericula,
 stultum esse mori ne moriamur ostendit. Unde opero-
 sus est ut attributa chamæleagni Germ. Post Thee Chi-
 nensi accurate, aut ad unguem examinatæ convenire,
 constet. Verbis ceu penicillo ex scriptoribus Thee de-

depingit dicendo: Thee esse herbam, five fruticem quendam myrtiformem, aut myrto simillimum, foliis oblongis, acuminatis ac in ambitu crenatis, unciam quasi longis, latis dimidiam, vel magnitudine folia mali punicæ five granatæ æquantibus, ex nigro viridibus, sed parvis in ambitu incisuris, in bellidis foliorum ambitu conspicuis similibus, sapore amaris, viridi colore quemlibet liquorem imbuentibus, quæ exsiccata nigricent, radice fibrosa ac in minimas particulas dispersa. Et cum Dodoneus in sua stirpium historia Chamæleagnum depingat tanquam humilem & exiguum fruticem, cubiti altitudinem raro attingentem, qui ramulos promat nonnullos: folia circa hos habeat latiuscula, oblonga, myrti foliis haud multum dissimilia, sed duriora & subinde longiora, totum fruticem cum gravitate quadam odoratum, præsertim fermen & oleosam ejus pinguedinem, gaudentem locis incultis & ericastris aliquantulum aquosis & palustribus. Hinc collatis utrisque descriptionibus, utrasque congruere concludit, & Thee Chinesium nil aliud esse, quam nostratam vulgarem Chamæleagnum, constanter asferit. Et quamvis non omnia Chamæleagni folia crenata sint, ad usum naturæ recurrit, quæ in Chamæleagni foliis teste Bauhino Pinac. L. II. sect. 4. variat, usum variis plantis familiari, exemplo malvæ folio variantis Bauhini, Eupatorii Canadensis, foliis Enulæ Jacobi Cornuti, Lysimachiae luteæ majoris minorisve, omnibus mire in foliorum formis ac numero ludentibus; cum nec omnia Thee folia, sed solum inter ea majora crenata legantur. *ΑΥΤΟΠΤΗΣ* asferit se in sua botanoteca sibi servare Chamæleagni folia, quæ seu teneritudinem, seu magnitudinem, seu colorem, seu crenas spectes, omnimode Thee Chinesis foliolis similia sint. Licet Thee hilaritatem membrisve conciliet alacritatem, ut, jungendo intempestas
no-

noctes solidis diebus, expediundis negotiis viri publico nati, suppare esse possint, chamæleagnus vero cerevisiæ remistus enormes creet capitis dolores. Apposite tamen optimarum rerum respondet esse quandam intemperantiam, cum & caput ab abusu vini Rubi Idæi doleat, ideoque tantillum saltem condimenti instar additum sine dubio eosdem exhibiturum effectus, observato commodo foliorum Chamæleagni colligendi tempore, cum nostræ regiones non multum à Tartarorum climate declinent, sustinet; nec obstare decantatam hujus fruticis præstantiam, cum etiam in Islandia rigidissimi coeli optima totius Europæ crescat angelica. Virium dum subit examen hyperbolen rhetoricam ait, quod folia Thee vitam ad extremam senectutem prorogare dicantur. Et verò cum Thee caput levare, vapores reprimere, adstringendi polere facultate, omnia totius corporis viscera roborare, calculum & somnolentiam pellere, excrementitios humores ejicere, podagram foras esse jubere perhibeant, illis positus, ostendit easdem esse myrti ac chamæleagni vires & insuper aliis egregiis myrtum esse præditam comprobat. Quod Hippocrates de superfoet. l. 3. in osculi uteri conniventia myrti folia viridia contusa in suffitu adhibeat, quodque Galenus 7. simpl. testetur, folia Myrti arida restringendi vim habere, tum foris imposita, tum intra sumpta in corpus. Idemque l. 2. de aliment. facultat. c. 18. Tam. 2. Myrtum alvum sistere nec solum habere adstrictionem, sed acrimonia quadam admistam. Quod Dioscorides lib. 1. c. 156. stomacho utilem & urinam ciere dicat, ejusdemque autoritate constet, pariter atque Thee durum esse generum. Græcos quando illorum capita meri potione tentata fuere, illa myrtea cinxisse corona, quam, quod vini exhalationes arceat, ebrietatis incommodis mederi

deri, ex Athenæo Deipnosophistarum *lib. 15.* refert. Myrtumq; nomen hoc accepisse, quod cerebrum sua fragrantia quasi suffiat ac refocillet. Quibus ostensis tandem, quod quamvis non usq; adeò multa de Chamæleagno s. myrto brabantica, quam de vera, in commentariis veterum & recentiorum relata sint, illam tamen esse præstantissimarum virium, chamæleagnum similem esse myrto & succedere in veri myrti locum, aut ei surrogari, aut illius succedaneum esse posse, concludit; Omnibus in unum collectis argumentum format: *Quæcumq; forma & viribus conveniunt illa specie sunt eadem. Atq; Thee Chinensium & noster chamæleagnus forma & viribus conveniunt, E. illa specie sunt eadem, & per consequens minime inter se differunt, sed unius generis aut speciei suffrutices sunt, solum numero differentes.*

THESIS IV.

Religio foret à Paulinis recedere placitis, nisi constaret meras sagacis ingenii esse conjecturas: Plenioris narrationis defectu, ita consummatæ eruditionis senex opinabatur, hinc manes ejus non indigne ferent, si supplemento adjutus prolixiori, & ego opiner. Folia utriusq; plantæ contemplaturus, meram advertere licebit dissimilitudinem. Chamæleagni haud multum dissimilia myrti foliis sunt folia, illis tamen subinde duriora & longiora; Thee verò substantia & toto habitu illis spireæ Theophrasti, teste Breyonio Cent. 1. plant. exot. c. 52. æqualia sunt. Illa Chamæleagni sunt quodammodo incana acceduntq; ad vitim Idæam fructicosam, vel ad parvam salicem; hæc Thee verò à virore pretium habent: in quibusdam saltem Chamæleagni ferraturæ apparent; caules verò fruticis Thee à pede usq; ad verticem perpetuis foliis in ambitu crenatis ornate vestiuntur Pisoni, nec Tulpius, Bonnius, Bryenius, hujus
vertu-

vertumni lusus meminere, nec icon manu artificiosissima
 Gvil. ten Rhyne ad vivum anno 1675. expressa, ut vel hoc
 suspicemur, permittit. Totus Chamæleagni frutex cum
 gravitate quadam odoratus est, ut ejus odor everruncandis
 inserviat animalibus; Theæ bonitatem grata fragrantia me-
 titur. Botanothecam suam in scenam producit, *αὐτοψία*
 dissentientes, vel dubitantes convicturus; sola gravissimi
 hujus Botanographi autoritas ad persuadendum suffe-
 cisset, si debitis adminiculis adjutus fuisset; conjecturali
 huic autopsiæ genuinam veramve oppono. *Teneri tamen*
non possum, quin judicium meum exosculet, verba sunt Dn. Andr.
Cleyers in literis ad Dn. Simonem Pauli Bataviæ datis, quod
nimirum inter analogiam herbarum Thee & Chamæleagni ma-
gna sit differentia, quamque mihi conscius sum, me posse fa-
ctis prestare, prout mihi decretum est, veram & genuinam
ejus plantam vestra Excellentia procurare è regionibus China &
Japonia, quo facto non dubito, quin litera mea vim & effi-
caciam habitura sint ad persuadendum. Act. Med. & Phil. Hassn.
Th. Bartholin. vol. 4. obs. 1. Quid? quod Chamæleagni exi-
 gui luteoli flores junctim spicativè prodeant; Thee verò
 Bontio sint albicantes, magnitudine, figura & colore, rosæ
 silvestri Europeæ, excepto odore, simillimi; proferat flo-
 res Cisti foeminæ & Gosipii mediam faciem obtinentes
 (quorum illos rosæ Johan. Bauhinus *hist. Plant. Tom. 2.*
L. 13. C. 3. hos malvæ J. T. *Tabernæmontanus L. 2. cap. 48.*
 assimilant) uberrimos quin foliolis albicantibus, aut pal-
 lidis, staminulis multis mediam faciem occupantibus Brey-
 nio. Chamæleagni extremis ramorum capitula, iis be-
 tulæ, si magnitudinem excipias, analogæ, veluti juli in-
 sident. Johan. Bauhinus *hist. Plantar. Tom. 1. L. 8. cap. 23.*
 Quorum, qui de Thee commentati sunt, non meminere.
 In Ericetis umbrosis nemorosisque saltibus fruticat myr-
 tus

tus brabantica; terram requirit Thee bonam, dulcem, non salſam, neque limoſam, neque arenoſam nimis, ſed temperatam. Chamæleagni floſculis crebri ſeminum racemuli conferti ac ſpiculis quaſi conflati ſuccedunt; fructus autem Thee in ſingulis loculis, qui ordinario ternarium vix excedunt, ſemen tantum unicum continet, ut & in ſeminibus mera ſit discrepantia. Levat Thee caput reprimiſq; vapores, cum aliis notante Rhodio; Chamæleagnus impedit grefſus, debilitatqve pedes, & crapulâ diſcuſſâ enormes capitis gignit dolores, ait Sim. Pauli *quadrip. botan. Claſſ. 2. p. m. 44.* nec ſimile malum copioſiſſimus Ciæ potus produxit unquam, ita ut videatur hujus Ciæ nullam eſſe intemperantiam. Noſtrum ab illorum non multum differat climate clima, ſit Europa præſtantiſſimarum plantarum mater, ea tamen omnia non neceſſariò debere, ſed poſſe forſan in illa germinare Thee, evincunt; imo nec omnis fert omnia tellus, aliæ hujus, illius aliæ climatis ſolum ornant plantæ, quas alia depaſcunt animalia; Admiſerint in laudanda Thea hyperbolen, quin tamen egregiarum ſit virium, nec ipſe diſſitetur. Conveniant omnes adſtringendi vires myrti: gallæ, quercus, ſumach idem agunt, hoc ipſo propius ad Thee naturam accedentes, quod illorum tincturæ, æqve ac illa Theæ, ab affuſo vitriolo in atramentum abeat, à quo tinctura foliorum myrti brabanticæ nullam aut exiguam recipit mutationem, obſervante J. N. Pechlino *Dial. de Pot. Thea p. 24. & 25.* Sed quis dixerit horum vires illarum Thee eſſe æmulas? Licet enim brabantica myrtus non omni careat adſtrictionis vi, cum notum ſit, quanta adſtringentium ſit diverſitas, quis inde virium probabit analogiam, cum aſtringentes utriuſque, particulæ multum discrepent. Adſtringuat roſæ rubræ, cornu cervi uſtum, vinum auſterum, biſtorta, alumen, &c. Sed

sed variantibus adstrictionis gradibus atque aliis virtutibus; Myrtæa coronâ Græcos capiti meri potione tentato succurrisse, author est Athenæus, subjungit autem oppidò, illos, cum compressu levarentur, vinculum esse doloris præsens auxilium intellexisse. Nec quæ horum rituum fuerit ratio adeó constat, ut plurimum enim vel levisimæ occasione, vel superstitioni suos debent natales. Ita myrto coronatas calendis Aprilis lotas fuisse mulieres; Græcorum musicos myrteis coronis redimitos amatorias cantilenas cecinisse; myrto coronatos ovantes Romam ingressos; Posthumium Tubertum de Sabinis triumphasse, ludos circenses spectasse Papyrium, in funeribus myrteam exhibitam fuisse coronam, memoriæ proditum est: non tamen ausim hinc de illius viribus quidpiam determinare. Quin imo ipsi botanographi, in deprædicandis herbarum virtutibus, nimis liberales esse solent, ut si illorum fide præcisè staremus, exiguus herbarum manipulus omnibus sufficeret morbis. Quæ omnia dum mente revolvo, me firmiter concludere posse opinor. *Quæcumque nec forma, nec colore, nec odore, nec floribus, nec seminibus, nec viribus conveniunt, illa specie non sunt eadem Atq. Thee Chinensium & noster Chamæleagnus nec forma, nec colore, nec odore, nec floribus, nec seminibus, nec viribus conveniunt E. specie illa non sunt eadem, & per consequens maxime inter se differunt, nec unius generis aut speciei suffrutices sunt solum numero differentes.*

THESIS V.

IN eo unanimiter consentiunt singuli, Theæ potum arcescere somnum, & quidem teste Rhodio sine ullo insequentis molestiæ sensu, ac si omnino non vigilasset, continuato licet per sex continuas noctes experimento. Et verò decet ut tutelares populorum Dii, cæteris vino somnoque sepultis

pultis Epaminondæ instar vigiles mœnia urbis perlustrent; cum Scipione Africano antelucanis horis excidium Carthaginis animo versent; Ad Aristophanis aut Cleanthis lucernam lucubrent oportet qui se musis devoverunt, huc lecti non quadrant Herculani, pernoctes Endymion agat curas ut lunæ motum investiget. Et profectò cum vita brevis, ars longa sit, illaque tanto brevior, quanto somnus mortis imago est prolixior, huic quod derogamus, id illi largimur temporis, tanto majori industria cultui mentis operam daturi, quantò minùs corporis languor hujus officit functionibus, quibus cum nullo sanitatis dispendio Thee opituletur, mirandi hujus ac anxie optandi phœnomeni causas rimari animum induxi.

THESIS VI.

EA est humana natura ut perpetua sit somni vigiliarumque vicissitudo, virium à labore dispendium refarcit, quies, & quod caret alternâ requie durabile non est. Sensus & motus vigiliarum dicam proles, an signum sunt. Quando operamur vigilare dicimur, originem œconomia suppeditat animalis. Purpureus latex, venarum articularumve hospes inquilinus, perenni suo circulo dum alluit cor continuas constantissimâ lege subit fermentationes, & inde oppido omnibus corporis se infundit artibus, ubi intestino agitatae illius particulæ motu, à porosis articularum tunicis retineri nesciæ, illorum subeunt latifundia, illisque irrigatis, vel per aperta corporis spiracula, vix credibili dispendio, se proripiunt foras, vel per vasa lymphatica refluxæ, fonti, unde manarunt, reaffunduntur. Subtilissima rubicundi nectaris pars angustos articularum cerebri subit mæandros, in cujus cavitates, quicquid continet spirituosum, eructat, quod spirituum animalium nomine, innotuit. Flos
ille

ille sanguinis per nervorum tubulos in musculos determinatus suo influxu dum humorum tollit æquilibrium pro musculorum varietate stupendorum motuum author est. Idem dum nervorum ad organa sensuum protensorum subit funiculos eos tendit, ut objecta alterum illorum extremum movere nequeant, quin ille motus ad cerebrum delatus in mente diversarum rerum excitet ideam, quod sentire dicimus. Adeò ut vigiliæ massam sanguineam spiritus hisce functionibus pares usq; actu suppeditare indicent. In poroso tamen & undiqve perspirabili hæc dum fiunt corpore, palam est, immenso huic dispendio sanguinis aliquot libras sufficere non posse, quin tandem in vappam abeat, & licet id quotidiana refarciant alimenta, temporis eget, ut crudiores chyli concoctiones sat faciant spirituosum. Pauperies spirituum obstaculo esse debet, quò minus modo memoratæ functiones animales exerceantur; cessantibus igitur ad horas aliquot sensibus & motu dormimus, denuò statim atqve sanguis fuerit sat spirituosus evigilaturi.

THESIS. VII.

Sale suo volatili oleoso quin Thea blandas in sanguine excitet fermentationes de eo dubitare non licet, & quamvis eadem incidendo sanguinem plures solito spiritus gignant, ut laboribus aliquandiu sufficere possint, illas tamen cum lassitudine profundus exipit somnus, miro fanitatis dispendio, ut etiam à Medicorum plurimis spirituosus potibus narcosis subesse audias; & à reliquis salibus volatilibus oleosis frustra quid tale expectaveris, imò si hoc modo vigiliæ fierent, vappa tandem succederet sanguinis & nullà arte corrigibile caput mortuum. Commodum recordatus Thee modicè adstringendo viscera roborare, adstringentiumque operandi rationem paulo plenius

plenus intuitus, mirandi hujus phœnomeni videor invenisse rationem. Adstringentium nonnulla ad acidorum accedunt naturam, quorum particulae tubulos partium ingressae, tenfas fibras rescindendo, faciunt ut in cincinnos ad instar chordarum resiliant, qui adjacentes occludendo tubulos, humorum dum impediunt affluxum, adstringunt. In aliis verò adstringentibus cogitandum est prioribus longè dissimiles esse particulas, quæ videlicet, partium tubulis impactæ, ipsæ resiliant in cincinnos, uti videmus levi contactu, semine maturecente, eo excusso disfilire, vermiculorumque instar convolvi, filiquas herbæ, hinc denominationem Noli me tangere, sortitæ; qui unci adjacentes amplexi fibras tubulorum occludendo pariter adstringunt. Esse igitur in Thee adstringentes particulas una omnium commentariorum vox est. Prioris generis expungit grata, quam lingua deprehendit, amarities; posterioris verò utramque absolvunt paginam. Sanguini mistæ inque totum corporis habitum distributæ, nervorum ingrediuntur tubulos, quos, dum minus firmo contrahunt elatere, non in totum claudunt, sed fibras saltem sibi jungunt arctius, & tubulos angustant, illos strictiores paucior spirituum animalium copia æque replet, qui majori tamen eos rapiditate, propter angustias majores, ingrediuntur, atque ita omnes functiones animales, & quidem ob spirituum auctam rapiditatem, alacritate majori exequimur, imo longioribus sufficimus laboribus, quod jam multo minori spirituum damno operemur. Analoga adstrictione omnium vasorum tunicae & in latifundiis partium tubuli roborantur, ut tanta non sit humorum prodigalitas, sed spirituum sit sanguinis proinus condus. Cum quibus si concurrat sal Thee volatile, id blandas in sanguine excitabit, fermentationes, ob quas paulatim magis rarefactus spiritus

tus

tus usque & usq; suppeditabit, unde evidenter somnum compescat oportet nullo sanitatis detrimento; immensam quippe solummodo impedit spirituum luxuriam, & quicquid est crassi & terrestri in sanguine blandè corrigi. Sed si continuis inhiemus vigiliis, pertinaciæ illi poenas luemus, quippe attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes, licet enim longo spirituum incendio, rebus sic se habentibus, massa sanguinea sufficiat, tandem tamen deficiet, unde Rhodius factò per sex continuas noctes experimento lassum oppidò se tactum sensit.

THESIS VIII.

Audias toto die hyperbolen sapere hoc elogium, & tantum abesse, ut somnum abigat Thea, quin potius illum procuret domestico ostendunt exemplo. Mira, sanè res, eandem rem contrarios in nobis posse edere, effectus, & nescio an defines, an incipies mirari, si dixerò, analogas esse particulas opii & Theæ, quæ somnum & vigiliam procurent, illasque saltem ut magis & minus differre. Videas videlicet opii TRam ab affuso vitriolo obscurari atq; opacam fieri, illam verò Thee in atramentosam abire nigredinem. Opii sulphur foetidum incusant quibus narcotica medicamenti virtus suspecta; destilles Theam, oleum, quod cum illo tabaci foetore certet, obtinebis. Opii vim diaphoreticam extollunt universi, quorum nos de eo commentarios manibus versamus, ut se etiam expertum fateatur Joh. Walæus *de Meth. Med.* p. 65. Theriacam & Mithridatium, absque opio præparata, sudorem profus non movisse; & illa est quam tunc encomiis in Theæ haustu extolli videas. Diureticâ suâ vi cacochymicum & hydropicum pristinae sanitati restituisse recenset Willis *Pharmac. rat. Part. 1. sect. 7. c. 1.*
circa

circa finem, eandem à Wilhelmo ten Rhyne in Thea tantopere extolli videas. Famosum Thea affirmatur lithontripticum, aliorum jam non loquar observationes, opii tincturam in dolore nephritico à Dn. Præsidente felicissime non semel adhibitam novi. Prolixus non ero in recensendis reliquis, in quibus conveniunt virtutibus, ne extra metas vager, id saltem digito ostendere animus fuit, hæc duo adeò ab invicem non differre, quin in pluribus conveniant, & huic saltem meo asserto inhærebo, vigiliis & somnum ab analogis ferè excitari particulis. Vigiliis videlicet fieri dixi quod nonnullæ Theæ particulæ nervorum tubulos ingressæ in cinnos resiliant, atq; suis cinnis, ceu totidem uncis, vicinis infixæ fibris, propter elaterem minus firmum, illas arctius jungant, & sic tubulos angustent, ut paucior spirituum animalium dissipatio diuturnioribus sufficiat laboribus. Sit illarum particularum elaterium firmiter, tum tubuli non angustabuntur, sed penitus occludentur, & quasi oppressabuntur, unde spiritibus animalibus denegato influxu, dormiet corpus. Teneriorem solito habeat aliquis corporis texturam & fibras nervorum delicatioribus, licet particularum elater sit minus firmus, tennellæ fibræ tamen facilius sequentur, & sic eadem particulæ hujus tubulos oppressabunt, alterius vero coarctabunt, seu quod eodem redit, huic somnum, vigiliis illi, conciliabunt. Imo non negarem ejusdem texturæ homines diversimode affici pro diversa sanguinis & humorum crasi, dum in tubulos illos angustatos à blandis Theæ fermentationibus, vel crassiusculæ protrusæ particulæ somnum, vel eadem subactæ, & incisæ vigiliis cautantur.

THEſ.

THESIS IX.

THEÆ volatile oleosum sal, (de quo vide sis tractatum de excellenti Herba Thee Excellentissimi Dn. Cornel. Bontekœ c. 16. §. 2. Serenissimi Electoris Brandenburgici, Domini mei Clementissimi, Archiatri, & doleo me eundem hætenus ab aliquo tempore frustra quævisse, & jam demum, quando hæc sub prælo calebant, præter omnem spem accepisse,) copiosè & frequenter sanguini affusum blandas lenesve in illo excitat fermentationes, quæ intestinâ luctâ quicquid est visceri & crassipededentim inciditur atque attenuatur: Sanguine purificato inter dormiendum crassiusculæ nequeunt è poris plexus choröidei extrudi particulæ, quæ dum propter gravitatem in suo motu juxta lineam rectam esse perseverant, cerebro impressa rerum vestigia aperiendo, sopitos deludant sensus, variisq; menti imponant insomniis. Eadem particulæ attritæ & confractæ, dum spirituum distributioni vacat mens, in circulum amplius ire nequeunt, cessat igitur vorticosus spirituum motus, evanescit vertigo: Ita purificatus sanguis nullas in cerebrum deponit particulas, quæ latifundia ejus perreptantes, spirituum motui officiant, & hoc est quod vapores à cerebro arcere dicatur malignos. Non finit igitur ut redundet in sanguine pituita, neque ergo deposita in cerebri substantiam vel coma, vel carum; vel cerebri ventriculis infusa, apoplexiam; vel à fermento febrili turbata, lethargum progenerabit: neque etiam tubulis impacta musculorum circulo humorum impedito aquas colliget, nullo vel ascitidis, vel anasarçæ metu: membranarum non oppressulabuntur pori, dum itaque liberè ex abdomine exspirant vapores longe abest tympanitis; absunt longè, dum idem in reliquis fit partibus, à flatibus

D

ori-

HES.

oriundi affectus; abest occasio quæ falsos in artubus fistit humores, quo ipso ab arthritide articulorumve præservamur doloribus. Et ut paucis multa, omnium à pituita & crasitie oriundorum affectuum Thea est præservativum.

THESIS X.

Blandè dum fermentatur sanguis, serum, quod renum alluit tubulos, solito majori percolatur quantitate, cui, ab iisdem fermentationibus in cavum abdominis extrusis vapores vesicæ subingressi poros juncti urinæ producant rivos; efficiunt eadem ut plures in tubulos partium deponantur humores quàm ut refluos eodem tempore lymphæ ductus absorbere valeant, qui foras pulsivos reddunt artus, hinc est quod diuresi & diaphoresi Thea celebretur. Cum urina Theæ sal volatile oleorum renes allapsam glutinosam, quæ arenulas compingit, pituitam paulatim dissolvit, dissolutam secum defert ad vesicam atque è corpore eliminat; si quas etiam offendat arenulas hoc glutine vel jam junctas, vel jungendas, glutino, nisi nimium jam induruerit, soluto, illas cum urinæ fluente ad matulam deducit, virtute omnibus salibus volatilibus, sed imprimis oleosis, observante Franc. de le Boe Sylvio *Prax. med. L. 1. c. 45.* propria & familiari. Unde Thea famosum est lithonripticum, nec unquam in japonibus vel minimum calculi sive renum sive vesicæ reperitur indicium.

THESIS XI.

Nec minores pollicetur diaphoresis effectus: sint enim in partibus solidis interceptæ humoribus viæ, ut musculorum stagnent latifundia, lateant in partium tubulis

lis

lis peregrina fermenta, cœerceant obserati pori corporis vapores, hæerere faciant diversa salium genera, vel per omnem corporis habitum, vel in nonnullis ejus partibus, ita ut ab hydrope ejusque speciebus, asthmate, anginis, pleuritidibus &c. notis, omnis generis febribus, arthriticis, vel universalibus vel particularibus, doloribus, scorbuto, catarrhis, diarrhæis, atque ex hoc fonte innumeris pullulantibus malis doleant ægri, suppetias iis feret Thea, quæ sangvinem purificando, obstructions deobstruendo, salia, quæ diuresi quæ diaphoresi, secum educendo, viscera roborando, omnem absolvet paginam. Dum hæc in corpore aguntur, quis non videt ita ritè omnibus ordinatis viros fœminasve majori alacritate in mutuos ruere debere amplexus, atque ita Theam dulces in amplexus vertere officium thori.

THESES. XII.

FRustra tamen esses, si illud vel à salibus volatilibus oleosis præparatis, vel herbis eo imprægnatis tibi promitteres, suas singula hæc salia sibi peculiare habent figuras, quibus & ab invicem, & ab aliis discernuntur. Figurarum diversitatem saporum docet variatio, eam, varii odores ostendunt, colores arguunt, oculique, vel nudi, vel microscopio armati, ostendunt, & ut jam taceam diversas præparandi rationes, unde quæso specificam illarum operandi vim deduceres? Habet igitur & sal Theæ hoc peculiare, quod per ejus poros æther, illi sangvinis nostri familiaris, trajiciat, quod ratione configurationis à nostri corporis pororum figurâ non abluat, quod sangvini & humoribus, licet in copia mistum, blandè illius saltem foveat fermentationes, à posteriori id confirmante experientiâ. Si botanicorum scruta-

mur scrinia, agrimoniam partium tenuium & adstringentem esse, chamædrin & marrubium cum sapore amaro aperire prædicant: illa ab affusa vitrioli mixtura in atramentofum degenerat colorem, sed adstrictionis vel nihil, vel parum habet; harum prior, uti ab adjecto vitriolo virescit, ita alterius nulla nigredo. Virtutes harum herbarum leges esse, quod sint partium tenuium, aperiant, adstringant, amaricent, qualia de Thea prædicantur. Sed modo memorata Pechliniana experimenta ad oculum certè ostendunt texturæ diversitatem. Propius ad Theam accedit veronica experimenti hujus si habeas rationem, nam & ad vitrioli solutionem obscure nigrescit, amaricat & adstringit, sed nigredo ad illam Theæ non accedit, sapor non perinde amarus magis tamen adstringens ab Excell. Pechlino deprehensus est; adeò, ut hætenus Thea habeat aliquid proprium & reliquis negatum.

THES. XIII.

Vix menstruum aliquod reperias simplicius & purius, & ad varias recipiendas particulas aptius, ipsâ aquâ; talem intelligo, quam fundus vel aliud quid alienis non imprægnavit particulis, sed quæ ex solis constet aqueis, ut intra suos poros particulas, quibus eam imprægnare satagimus, non immutatas recipere possit. Non igitur absque fonticâ causâ & deliberato consilio, illi Theam infundunt Chineses, ut vehiculi instar ad angustissimos capillarium vasorum anfractus viribus integris ejus deferantur particulæ. Reliqua, quibus nos Europæi pro potu utimur, liquida multis saturata sunt particulis, adeò ut aliàs adhuc nullas recipiant, aut, si quas receperint, illas immutent, vinciant, sepeliant. Intuearis omnis
gene-

generis cerevisias, aquæ sunt variis particulis saturatæ, ita ut earum nonnullæ cibi potusve suppleant vices, non tot pagos quot saporum numerabis discrimina, nec ut sanitati, sed saporis gratiâ gulæ & suæ consulant crumenæ ejus coctores meditantur, unde quanta morborum, fœcunditas medicis notissimum. Vinorum, naturalia, licet sint mista, ineptitudinem ad Theæ tincturam extrahendam, tot colorum & odorum saporumve produnt differentiæ, aliorum bonitatem color, aliorum odor, sapor aliorum indicant, quandoque verò vel omnibus vel neutro horum metitur; nihil dicam de colorum diversitate, cum ferè tot sint quot sunt vineæ, hinc vix verba iis exprimendis reperias, exquisiti & immuni illorum sapor, morborum ab eo progeneratorum chiliades sole meridiano clarius ostendunt misti hujus particulas maximè esse activas, seu tales, quæ ratione molis & figuræ illas Theæ possint immutare, infringere, destruerre, adeoque vinum menstruum non esse aptum quod innoxie illius particulas sanguini miscere queat. Lactis non alia sunt fata, crassius est, quàm ut particulas extrahere possit, caseosæ & butyrosæ particule omnes feri occuparunt poros, ita ut Theæ particulis recipiendis non sufficiant. Habent illud præterea modo memorati liquores, quod massam sanguineam vel in crassent, vel nimis attenuent, vel varias incorpore obstructiones gignant, jam illam acidam, falsam, austeram reddant, fermentationes illius vel augeant, vel suffocent, adeò ut hi liquores Theæ commodum nequaquam possint esse vehiculum, sed illis aqua quæ non sit COS seu expers Coloris, Odoris, Saporis præferatur merito.

THES XIV.

Aquam calidam tinctura Theæ infectam toto die,
 D 3 forbil.

forbillant Chineses, eiqve acceptam ferunt longævita-
 tem. Et certè si antecedentia ruminer, cum illa ejus fa-
 lubritatem me edoceant, illis maximam accedo partem,
 si huic potui reliquas res non naturales, quarum apud
 eos mira temperantia, jungam. Neque putem iners
 aquam esse vehiculum solummodò, contribuit etiam
 de suo aliquid, diluit videlicet sanguinem & diluendo
 temperat, calida dum est, promptissimè se omnibus in-
 sinuat poris, auctaque diuresi & diaphoresi, ut obstru-
 cta promptius deobstruantur, efficit. Nec me mora-
 tur quod plurimi alto supercilio aquæ calidæ potum, ceu
 vilem & vel bestiis invisum, contemnant, gulam, cujus
 sunt mancipia, non rationem sapit hoc quidquid est ju-
 dicii. Plus ponderis illorum rationibus subesse vide-
 tur qui hanc dissvadent hydropisiam, dum ventriculi re-
 liquorumque viscerum relaxationem seu debilitatem,
 cachexiam & hydropem verentur. Sed res in salvo est,
 cum humidum quâ humidum in nostro corpore non
 noceat. Continuus fateor humidi allapsus ventriculi fi-
 bras relaxaret, nisi aqua foret calida, adeoque sine obsta-
 culo sub forma vaporis è poris egrederetur, & illas Theæ
 adstringentes particulæ adstringendo roborarent. Nec
 hydropis metus de nihilo foret, si obstructions corporis
 vias humoribus & vaporibus intercluderent, atque
 exitu denegato retinerent: sed cum jam ostensum sit,
 Theam quâ diuresi, quâ diaphoresi referatis obstructio-
 num repagulis humores educere, tantum abest, ut illius
 tinctura in corpore retineri possit, quin potius referatis
 poris & ipsa abit, & alios secum stangnantes ducit hu-
 mores, & quo majori assumitur copiâ tanto majori ope-
 ratur efficaciam.

THES. XV.

THESIS XV.

AD finem propero, vereor enim ne orator potius quàm philosophus, panegyricum magis scribere quàm philosophari tibi L. B. videar. Ita hodie obtinuit, quum quis primum animum adscribendum appulit, id sibi negotii credit solum dari, populo ut placeant, quas facit fabulas, & in laudibus scribendis operam abutitur; Quamcunq; rem hodie explanare incipiunt, si fide illorū stes, panaceam credas oportet: faciunt nam intelligendo ut nihil intelligant, & obscura ista diligentia, agyrtis eos reddit similiores quàm philosophis. Talis non ero, licet enim persuasus sim saluberrimam esse Theam, & quæ non solum memoratis affectibus, sed aliis plurimis opitulari possit, omnibus tamen indifferenter commendare non ausim, novi namque tot esse temperamenta ferè quot homines, & quot non, occulta in corpore humano mala contrariæ naturæ latent? Nec putem Theam eandem nostri orbis illatam retinere efficaciam, quam in solo habet natali, sed aucto pretio pretium illius aliquantisper imminui teneo. Salum & solum Chiniticum aliter temperant aërem, cum igitur nostro, id est sibi peregrino, aëri exponitur Thea, postquam jam bis perpendicularibus radiis exposita solis, & aliquandiu cum maris luctata exhalationibus est, quis illam aliquantisper destrui inficias ibit; Unde nec mirum Chinesium elogia hic locorum fatiscere. Sed licet illæ, quas adhuc retinet virtutes, illarum, quas habuit, saltem imagines esse videantur, tales tamen sunt, ut de iis tanquam cimeliis meritò nobis gratulemur.

FINIS.

Q 114 532

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1017

Q. N. 356, 23.

4932

II u
552

T

E.

G

Medica

IN

DRINA

Dn. I

ALBINO,

PHILO

DOCTORE,

hujusc

O ORDINARIO,
DICA

PATR

RÆCEPTORE

JOH

ibebit

IOR Genge/

EITLERI.

